

EN PROGRAMRIK SOMMAR VÄNTAR

Sommaren står för dörren och med den Hembygdsgårdens inbjudande famn. De olika kommittéerna arbetar för högtryck. Idéerna flödar och många av Hembygdsgårdens redan etablerade verksamheter kommer att förbättras eller få en ny "ansiktslyftning" till fromma för besökare och aktivt arbetande medlemmar. Efter vårvinterns succéartade snöskulpturvecka, med över tusen besökare, är det speciellt roligt att vi återupptar samarbetet med barnomsorgen. Det innebär att de under några sommarveckor förlägger sin verksamhet till Hembygdsgården. Just nu syr de kläder efter modell svunnen tid, för att kunna belysa hur man var klädd en gång i tiden. Man kommer också att tillverka leksaker, så som de en gång såg ut, typ släng-gungor och liknande.

Ett annat inslag, som säkert kommer att väcka förtjusning och viss nostalgi, är de tre Ströms-kvällar som planeras tillsammans med IOGT-NTO. Strömskvällarna var ju på sin tid oerhört populära och när vi nu erbjuds detta och med bra artister, så talar allt för att de får en välkommen renässans.

I samarrangemang med IFK och Dundermarkna'n kommer en del danskvällar att gå av stapeln på nya dansbanan, vilken obevekligt tillfört och kommer att tillföra Hembygdsgården mycket positivt och en dansbana av gammalt snitt är ett stycke kulturhistoria!

I högsätet för vår verksamhet ligger ändå vårdnaden om gammal tradition och kommittéerna sköter den uppgiften väl.

Slutligen ett Mycket Stort Tack till Yngve Nilsson för hans insiktsfulla och engagerade arbete med Strömsboken! Boken får nu en ny redaktion, och den känner sig manad att ta vid där Yngve nu valt att sluta.

Vid föreningens årsmöte valdes Yngve Nilsson till Hedersledamot i Ströms Hembygdsförening.

Med Önskan om en fin sommar hälsar

Hans-Erik Dahlgren

Ordförande.

Ärade medlemmar!

När det våras ibland fjällen, kommer Strömsbladets vårnummer nordimpande i brevlådan. Våra flitiga medarbetare sedan tidigare ser till att manuskorgen är fylld med alster av blandat och läsvärt innehåll, och vi fortsätter alltså bekantskapen med Johan Mattsson, Ingvar Rislund, Märta Bergström, Sigvard Mårtensson och Ingrid Lejdstrand. Nya skribenter är strömsbördiga Ingrid Jonsson, Borlänge, med en förnämlig uppsats om Ströms-dräkten, John Westerlund, bladhuvudets designer bl.a., med Prinsloppet, nu snart ett historiskt idrottsevenemang samt Märta Ejde, vars anteckningar om hennes första lärarår dottern Hedvig Eriksson förmedlat oss. Pga av längden på några av bidragen måste en del av det inlämnade textmaterialet stå över till höstbladet. Då får vi alltså läsa Ingvar Rislunds berättelse "Bilan", en gammal sägen från Äspnäs vilken Ingvar fabulerat kring och gjort till en niosidig, spännande skildring. Dessutom en hel del annat smått och gott, och vi tackar för allt! Och. Redaktionen är naturligtvis, trots trängseln i detta nummer, synnerligen mottaglig för nya bidrag och förslag - som alltid. Så hoppas vi alla på en vacker sommar, d.v.s. lagom mycket av sol, värme, blåst och nederbörd. De senaste somrarna har ju nederbörden prioriterats här uppvär, men nu - det är ju valår - ser vi fram emot en ändring och mera rättvis fördelning!

Redaktörerna.

STYRELSE OCH KOMMITTEER

Ordförande:	Hans Erik Dahlgren
Kassör:	Urban Olofsson
Sekreterare:	Britt Inger Roos
Ledamöter:	Sten Sundquist, Gertrud Sundin, Rolf Waldemarsson, Rickard Roos, Birgitta Eriksson, Maj Kristin Reinemyr.
Suppleanter:	Jöns Erik Jönsson, Gösta Nilsson, Ulla Berglund, Mats Eriksson.
Byggn.kommitté:	Sigvard Mårtensson (samk.), Gösta Nilsson, Jöns Erik Jönsson, Rickard Roos, Gunnar Johansson.
Programkommitté:	Gunvor Göransson (samk.), Rolf Waldemarsson, Mats Eriksson, Enar Jonasson, Inez Ejemar, Marit Sundqvist.
Skriftkommitté:	Sten Sundquist (samk.), Sam Engman, Britt Inger Roos.
Lotterikommitté:	Ruth Svensson (samk.), Karin Schöön, Sigrid Persson, Lucia Nilsson.
Tillsyn. kommitté:	Birgitta Eriksson (samk.), Barbro Nilsson, Maj Kristin Reinemyr, Ulla Berglund.
Valberedning:	Carl Olof Edlund (samk.), Ingrid Akerman, Anna Greta Hansson.
Revisorer:	Kurt Blomgren (samk.), Nils Olof Mårtensson och som suppl. Sven Johan Jönsson.

FORENINGENS BYOMBUD: Bonäset: Birger Edelsvärd, Bredkälen: Johan Olof Johansson, Gårnäs: Gertrud Blomberg, Hållsand: Kurt Sandberg, Löyberga: Ebba Bjurström, Renår: Maj-Lis Zakrisson, Risselås: Ylva Sjööin, Stamsele: Märta Bergström, Strand: Gertrud Sundin, Södra Öhn: Inger Svanberg, Tullingsås: Helvig Naslund, Vågdalen: Gösta Thulin, Alghallen: Inger Lundin, Äspnäs: Britta Espmark, Öhn: Rolf Rubensson, Öjarn: Elsa Wedin.

VINTERFESTLIGT PÅ HEMBYGDSGÅRDEN.

På julsmyckningsdagen - kall och snörik som i gamla tider - bjöd Programkommittén och Strömslaget liksom tidigare år små och stora på trevlig underhållning. I Storstugan kokades karameller på gammalt vis, och tomtar läste sagor. I Strömerstugan skrev andra tomtar en julklappslista, som snart nog blev c:a fem meter lång, och i Timmerkojan serverades glögg och i bakstugan bakades tunnbröd. Kafé Tomten serverade förfriskningar, Spelmanslaget musicerade och en hästskjuts travade runt gården under munter bjällerklang.

Årets snöskulpturvecka, 28/2 - 4/3, lockade omkring ettusen barn under fem dagar med stora snöhögar, som snart förvandlades till roliga och fantasifulla konstverk. HF och barnomsorgen ansvarar för verksamheten, som liksom i fjol, premiäråret, leddes av slöjdläraren Lennart Jansson med medhjälpare.

UR ARSMÖTESPROTOKOLLET 23/3 1994.

Enhälligt beslutades inköpa den snart etthundraåriga passagerar- och timmerbogseraren Svaningen för 8000 kr. Båten, som i många år legat på landbacken, skall efter reparation och uppsnygning äntligen åter få komma i sitt rätta element, sjösättas och förtöjas vid brygga utanför Hembygdsgården. Är det tänkt. Som närmast ansvariga för planernas förverkligande valdes Sten Sundquist och Sigvard Mårtensson, stommen i kommittén "Svaningens vänner". Båtköpet har orsakat viss debatt inte bara vid köksborden utan även i lokalpressens friaordsspalter.

Det i fjol påbörjade "Sjöstigen"-projektet, promenadväg inom samhället utmed Vattudalen fortsätter, också i sommar med ALU-arbetskraft. Med ledning av församlingens deltagarförteckning över 50-årsjubilerande konfirmander fr.o.m. 1985 har Sten Sundquist genom brev till de jubilerande informerat om Hembygdsföreningen och årsskriften Strömsboken samt inbjudit till medlemskap och bokköp. Många av de f.d. strömsborna har säkerligen inte tidigare haft vetskap om föreningens och vår förnämliga årsskrifts existens. Uppvaktningen har redan börjat bära frukt.

Föreningens hedersdiplom för året tilldelades de mycket förtjänta medlemmarna Märta Bergström, Stamsele, och Ingrid och Gösta Nilsson, Strömsund.

ETT VARMT TACK till Ulla Örjebo, Inga-Britt Nilsson, Eva Jonsson, Lillemor Engström och Annalena Wahlberg, som de senaste åren ansvarat för slöjdmässan på HG och skött den med den äran. Samtidigt hälsar vi Inga-Britt Janeheim välkommen som ny föreståndare.

STRÖMS HEMBYGDSFÖRENING

BALANSRÄKNING PER 1993-12-31

Tillgångar:

Kassa, bank, postgiro	86.141.75
Div. tillgångar	1.618.00
Upplupna lönebidrag	20.171.00
Förskott, S-boken 1995	65.000.00
Boklager	20.000.00
Samlingar	25.000.00
Omsättningstillgångar	217.930.75
Inventarier	26.200.00
Fastigheter	160.500.00
Summa tillgångar	404.630.75

Skulder och Eget kapital:

Kortfristiga skulder	28.855.00
Långfristiga skulder	13.563.41
Eget kapital	348.160.25
Årets resultat	14.052.09
Summa skulder och eget kapital	404.630.75

RESULTATRÄKNING PER 1993-12-31

Intäkter:

Försäljning	130.510.50
Entréavgifter	70.416.50
Medlemsavgifter	30.305.00
Bidrag, kommun. o övr.	62.360.00
Fastighetsintäkter	51.950.00
Minnesfond och gåvor	7.635.00
Öresutjämning	- 20
Summa rörelseintäkter	353.176.80
Ränteintäkter	1.921.70
Lönebidrag	222.446.00
Summa intäkter	577.544.50

Kostnader:

Varuinköp	24.222.00
Strömsboken	85.200.00
Diverse artister	11.438.00
Inköp Jämten	1.888.00
Förbrukn.matr. o förbr.inv.	9.909.50
Kontor,tele,reklam m.m.	45.685.00
Rep. och underhåll	88.002.50
El. och olja	39.839.00
Övriga lokalkostnader	22.929.50
Övr.tjänster o. övr.kostn.	13.419.00
Summa rörelsekostnader	342.532.50
Räntekostnader	1.874.41
Löner, sociala avgifter och övriga personalkostn.	219.085.50
Summa kostnader	563.492.41
Årets överskott	14.052.09

SOMMARENS PROGRAM PÅ HEMBYGDSGÅRDEN (med plats för reservationer).

26/5	Kafé Tomten öppnar.
17/6	Dans till Ingemar Nordström.
24/6	Midsommarafton med dans kring lövad stång.
25/6	Midsommardagens ekumeniska friluftsgudstjänst kl. 11.00.
28/6 - 2/8	Stugmöten i Storstugan, tisdagar kl. 19.00. 28/6 Ekum., 5/7 EPS., 12/7 FA., 19/7 Pingstk., 26/7 Sv.K., 2/8 Ekum.
1/7	Hembygdsgården öppnar för sommaren.
1/7 - 31/7	Slöjdmässan öppen.
4/7 - 10/7	Berättarvecka, en av dagarna.
Juni - Juli	Tre programkvällar med IOGT.
23/7	Hembyggsdag med bl.a. hundutställning.
28/7 - 31/7	Dundermarknad.
31/7 -	Hemvårdardagar.
7/8	Pensionärernas- och De Handikappades Dag.
13/8	Ungdomsringens Dag.
?	Eventuellt en alghornsutställning.

KULTUR och SKULPTUR

På Hembygdsgården samlades det högar utav snö
som Gunno körde hop med traktor lånad
tills vita tunet liknade en äng med vålmat hö
som rimfrostgnistrade i februari månad

Och första veckan uti mars så ringlade en kö
av glada barn och deras lärare
nu skulle det skulpteras i torr och iskall snö
så några fick bli vattenbärare

Här byggdes torn och tinnar i massorna av snö
en insats av kultur för Strömsundsborna
när konstens vecka slutat kom årets första tö
då snön har slaskat under vinterskorna

På Hembygdsgården fraktas nu denna blöta snö
av Gunno bort med traktor lånad
så inte hela tunet förvandlas skall till sjö
i vinterns första äntligt ljumma månad

Jag blickar över tunet, ser gamla sköna hus
och känner hur som mina ögon tåras
av tacksamhet mot Gunno, av solens skarpa ljus
och fröjd för att det åter börjat våras!

Ingrid Lejdstrand

ÅTER TILL HEDERS.

År 1926 bildades ett så kallat A-B-F bibliotek i Tåxan. Nitton böcker
inköptes för 134:08 öre.

I ett vackert hemsnickrat skåp med glasdörrar, fanns verk av A. Viksten,
G. Hedenvind-Eriksson, M. Kock, S. Lagerlöf, A. Strindberg, V. Rydberg,
med flera.

Föreståndare för biblioteket var Axel Andersson, Mon, Tåxan, hos vil-
ken biblioteket inrymdes.

Låneavgiften var 50 öre. Bibliotekstiden blev en kulturepok i bygden.

Efter 40 år upphörde utlåningen.

Biblioteket hölls öppet några timmar på söndagseftermiddagarna. Då kom
skogsarbetare på väg till skogen in och lånade böcker, som säkert blev
ett uppskattat avbrott i ensamheten i skogen. När man ser dessa böcker,
med tumavtryck av fett och sot, går tanken till arbetarnas slit för
brödfödan.

Axel Anderssons barn har överlämnat biblioteket till Faxebygdens Byalag,
så nu finns möjlighet att återknyta bekantskapen med de gamla fina för-
fattarna, ett sant nöje för oss alla.

Märta Bergström.

GÅXSJÖ FÖRSAMLING.

År 1881 gav Kungl. Majt Gåxsjöborna tillstånd att bilda egen församling som annex under Hammerdal. I Gåxsjö församling ingår förutom Gåxsjö byarna Nyland, Kakuåsen, Yxskaftkälen, Lomåsen, Klumpen, Raftsjöhöjden Och Raftälven.

Som villkor för församlingsbildandet ställdes att kyrkan skulle byggas i Gåxsjö, vilket också gjordes. Den stod färdig 1886 och är en träkyrka, byggd som en korskyrka, vilket bl.a. innebär att tyngden från tornet belastar samtliga väggar. 1894 upptäckte man att väggarna pressats ut och tornet börjat luta.

I Gåxsjö fanns på den tiden en bonde, som kallades Stor-Abraham. Han åtog sig att rätta till tornet och väggarna. På hösten, innan isen lagt, lade han ut en spelflotte i sjön, förankrade den och lät den frysa fast i isen. Sedan spände han en wire runt tornet och spelade, d.v.s. drog, tornet till rätta.

När tornet kom i sitt rätta läge återgick även väggarna till sina ursprungslägen. En "grimma" av rundjärn håller nu ihop väggarna.

Vid ingången till kyrkogården är en minnessten rest över en "Arne i Gogsjö". Han anses vara den förste bebyggaren i kyrkbyn och levde på 1400-talet.

I tornet hänger två klockor, och de har följande inskription: ÅR 1886, DÅ DOKTOR LARS LANDGREN VAR BISKOP, KONTRAKTSPROSTEN OCH RIDDAREN N.T. FÄLTSTRÖM FÖRSAMLINGENS KYRKOHERDE, BLEF DENNA KLOCKA PÅ BEKOSTNAD AF FIRMAN HERRAR HEFFNER OCH CO, I SUNDSVALL GJUTEN VID N.P. LINDERBERGS METALLFABRIK, SUNDSVALL.

Andra sidan: SIG SAMLA VID MITT LJUD
ETT FOLK SOM TACKAR GUD
FÖR HANS NÅD OCH KÄRLEKSUNDER
SOM GIVES ALLA STUNDER.

Lilla klockan:

ÅR 1886 BLEF DENNA KLOCKA PÅ BEKOSTNAD AF FIRMAN HERRAR HEFFNER OCH CO GJUTEN VID N.P. LINDERBERGS METALLFABRIK, SUNDSVALL.

KOMMER, LÅT OSS BEDJA OCH KNÄBÖJA OCH NEDFALLA FÖR HERRANOM, DEN OSS GJORT HAVER, TY HAN ÄR VÅR GUD. P.S: 95. V6, 7,

Firman Herrar Heffner och Co. var en trävarufirma från Sundsvall, som ägde och köpte skog i bl.a. Gåxsjö socken.

Gåxsjö församling är den minsta församlingen i Ströms kontrakt, både till areal och folkmängd. År 1990 var folkmängden omkring 350 personer. Johan Mattsson.

Källor: Foldern Gåxsjö kyrka, skriven av Erik A. Egevärn, samt egna anteckningar.

DÄR FICK HAN, LANDSHÖVDINGEN.

I Finland finns en hög titel, som man tillägnar sig genom att umgås med personer av rang och dignitet, nämligen titeln Bergsråd.

Det här bergsrådet har en förtjusande fru med namnet Marja. Ett namn som finns på många älskarinnor i Finland. Marja var vacker och bergsrådet var mäktigt stolt över sin fru, men nu hade han blivit bergsråd och det förändrade saken. Marja hade ett litet, men irriterande ärr på sin högra kind. Detta måste bortopereras. Bergsrådet tog kontakt med en plastic- kirurgisk doktor och förklarade dilemma. Det går bra att göra operationen, säger doktorn. Men för att vi skall lyckas krävs ett mycket fint skinn, och det finaste skinn som vi har det har ju Bergsrådet själv. Ja, ha, Ja, ha, säger bergsrådet. Det finaste skinn som Bergsrådet har, det sitter han på, säger doktorn. Vi tar skinnet där, säger Bergsrådet.

Operationen genomförs och Marja kommer hem fjorton dagar senare. När Bergsrådet kommer hem på kvällen och får se sin vackra fru, utbrister han: -Marja lilla, vad vacker Du är, lika fin på bägge kinder. Marja lilla, i morgonkväll kommer landshövdingen på besök. Han kommer att kyssa Dig på såväl den vänstra som högra sidan av Dina kinder. Du Marja, Du får förlåta mig om jag drar en aning på smilbandet då.

Sigvard Mårtensson.

Det stämmer att greven av Malta
har ganska så lätt för att halta.
Men det lär Du aldrig få skåda,
för han haltar lika på båda.

Hur omsorgsfullt man än försöker uppfostra barn, bär de sig ändå ofta åt som vuxna. (Gösta Rybrant)

LANTMÄTERIETS VITTRINGAR I SKATTEFJÄLLEN.

NAGRA UTDRAK UR HANDLINGAR FRÅN 1840-TALET.

Förrättningarna visar ett omfattande arbete samt några av de människor, som samlats för att bevaka sina rättigheter. Deras uppgifter måste ha varit tidsödande med tanke på den tidens möjligheter att förflytta sig. Då som i dag skymtar tvister mellan samernas bedrivna renskötsel och det intrång, som nybyggarna ansågs utgöra. Nu har vägar dragits genom bygderna, och från dessa går skogsbilvägarnas "fångstarmar" långt in i fjällvärlden. Efter många års vandringar i berörda områden med möjlighet att förflytta sig till en fördelaktig utgångspunkt, framstår dessa människors företag än mera mödosamt och strapatsrikt.

I glesbygder med dess stora avstånd och avsaknad av bil, telefon och radio, fanns det endast hästar att tillgå som transportmedel. Stundom kunde en roddbåt förkorta en sträcka.

Samtidigt som den s.k. utvecklingen går framåt, finns en saknad av den tid, som försvunnit och de människor som en gång verkat. De som fick förmånen till utbildning var väl så goda för sin tids krav. Handstilen blir en konstnärlig gestaltning och stilarten verkar förfinad utan att vara ämbetsmässig. Man kan fråga sig, hur framtida generationers handstil och skriftspråk, formad i en hetsig teknikfylld värld, där endast namnteckningen skrivs för hand, kommer att te sig för eftervärlden.

Nr 14 den 16 juli 1845. Burman, Westfelt, Forsell och Hallqvist.

Avvittringar av fjäll-nybyggen. Munsvattnets Nybygge af Frostvikens Kapell. För att till följe af vederbörligt förordnande afvittra Skattefjellen, Murfjell, Winklumpen och Gåxsjöfjäll med derinom belägna nybyggen Grubbfjellet, Lakavattnet, Wulfuren och Finnvattnet. Varför efter utfärdad kallelse tillstädeskommo från Murfjell lappmännen Bengt Pålsson, Olof Pehrson, Jon Mårtensson, Lars Perssons Erika och ogifta lappqinnan Karin Persdotter. Från Winklumpen Jonas Hinsricsson, Lars Thomasson, Olof Mårtenssons hustru och slutligen från Gåxsjöfjell Jon Thomassons hustru Kjerstin Johansdotter.

Af nybyggare voro närvarande Erik Jonsson och Olof Pehrsson i Munsvattnet. Enligt order af den 7:de juli hade kronolänsmannen Pehr Holm i egenskap af kronoombud tillstädeskommit. Såsom godemän hade på särskild kallelse sig infunnit Erik Erson i Bredgård, Erik Strömstedt från Näset samt Nils Nilsson och Mårten Olofsson från Öhn.

§ 1.

Såsom godemän å fjellmännens sida utsågos Erik Strömstedt och Nils Nilsson i Öhn. På framställd fråga tillkännagavs att intet jäf förefanns emellan förrättningsmännen.

§ 2

I afseende på de gränser fjellmännen af ålder sins emellan haft, och hvilka de önskade måtte ligga till grund för nu blifande indelning i Skattefjellen uppgavs, att skillnaden mellan Murfjell och Winklumpfjell varit söder om Evsoijen (?) i Riksgränsen, och derifrån efter Ryggfjellet emellan Sandfjell och Bräntskalfjell till Bickertgierte där Murfjelltrakten slutar och Gåxsjöfjell vidtager. Vidare hade skillnaden emellan Winklumpfjell och Gåxsjöfjell varit från nämnda Bickertgierte österut till Hysjeskoijen och därifrån söderut till västra ändan av Ertfjellet Löfhöjdens by i Föllinge socken. Emellan Murfjell och Gåxsjöfjell hade gränsen varit från Bickertgierte emellan Wåka och Fvalpfjell (Fälpfjell?) till det vid norra Wattudalen anlagda nybygget Byvattnet. För övrigt skulle, vid en förestående affvittring, gränserna Skattefjellen emellan nogare bestämmas.

Fulvurn, här benämnd Wulfvuren, avser Lill-Furvurn, förekommer ofta i handlingarna: "Hindric Jonson i Wulfvuren inlemnade en ansökning av nybygges anläggande på nämnda ställe, hvarå Kongl. Majt. befallningshavare år 1831 den 14 september resolverat, att sökanden skulle handlingen för affvittring uppvisa.

Wulfvurens nybygge var så i fjellen beläget, att inte annat än dess utslutande begäres. Yrkandet gjordes av Bengt Pålsson från Murfjell, nybygget, beläget invid Skalfjellet och av samma beskaffenhet som Grubbfjellets nybygge, upptager även den tidiga vårmarkens bete, så att någon så beskaffad gräns som skiljer lappens och nybyggarens betesmarker inte kan tillvägabringas. Rendjuret kan dessutom icke, såsom annan boskap, tvingas inom trånga gränser, då dels vistas de än vid fjellfoten än i skogen helt och hållet beror av väderlekens beskaffenhet. Förrättningsmännen anse, att så framt tvister vilja undvikas, Wulfverens nybygge bör i renbetet för Gåxsjöfjell ingå, och såsom nybygge uteslutas.

Wulfveren omnämns åter den 27 Okt; "Såsom liggande skattefjellsägarna till mehn, utdömas fjellmännen i åtnjutande af nödiga betesmarker för alla årstiderna. År 1845 10 december; "Tvenne nybyggen, Grubbfjellet och Wulfveren är inom detta skattefjell påbörjade och upptaga blötmark som tidigast på våren blir tillgänglig, och då någon så beskaffad delning, hvarigenom lapparnas behov af skog och betesmark från nybyggarens ägoområde pretenderats."

I Strömsboken av år 1921-1924 finns en bild av Hindric Jonssons stuga vid Lill-Fulvurn från omkr. 1820. Märkligt att stället förbjöds efter att ha funnits i c:a 25 år. För övrigt hittade jag en husgrund där möjligen på 1960-talet.

Ingvar Rislund.

BLI DIN EGEN METEOROLOG II.

I Strömsbladets oktobernummer skrev vi om några gamla väderleksmärken, som förutsäger eller spår vädret för huvudsakligen vinterhalvåret. I detta nummer har turen kommit till främst sommarhalvårets väderlek, och hur man ska i förväg tala om hur den blir.

Även om inte gamla tecken och märken längre är att helt lita på, bör man ändå ibland ge sig tid att ta del av den omgivande naturen med dess liv och förändringar av olika slag och därmed öva upp sin iakttagelseförmåga och försöka hålla liv i en gammal och kär tradition, att "spå" väder. Vissa dagar är speciellt viktiga ur väderlekssynpunkt. Redan den 25 januari - Paulusdagen - får man sålunda veta, att sommaren ska bli som denna dag, och snö på Kyndelsmässodagen - 2 februari - varslar om en snar sommar.

Om solen ger takdropp före Matteusmäss - 24 feb - blir det yrväder framöver, och fryser det natten mot den 25 mars, blir det frost i 40 nätter. Är den 25 mars - Vårfrudagen/Marie Bebådelsedag/Våffeldagen - klar och solig, lovar det ett gott år, och så mycket snö det är på taken denna dag, så mycket snö ska det ligga i skogen om Ersmäss - 18 maj.

Om det fryser långfredagsnatten, kommer det att vara nattkallt i sex veckor, men regnar det på långfredagen, får man en torr sommar.

På en torr mars följer vanligen en vacker vår. "Mars torr, april våt och maj kall" fyller bondens lador all, men april torr och ren är bonden till stort men, och vem har inte hört ordspråket "aprilsnö är så gott som fåragö" (gödsel).

Blåser det sunnanvind den första maj blir sommaren vacker, och "Urban, Vilhelmina och Beda - 25, 26 och 27 maj - skola sommaren leda". D.v.s. Urban förutsäger vädret för juni, Vilhelmina för juli och Beda eller Blend för augusti. Vackert väder dessa dagar och sommaren blir vacker.

"Pingstregn föröder, midsommarregn göder", och följer på en våt maj en våt juni blir det sedan troligen en våt sommar. Men "maj kall och juni våt är något att glädjas åt".

Be om regn före midsommar, efteråt kommer regnet din bön förutan.

Regn i andra hälften av juli blir gärna ihållande, och om det regnar den 27 juli, Sjusovaredagen, kommer det att regna i sju veckor.

Sådan väderleken är fyra dagar före och fyra dagar efter sommarsolståndet, 21 juni, sådan blir den ända till Mikaelidagen, 29 september.

Larsdagen, 10 augusti, och Bartolomeusdagen, 24 augusti, antyder en vacker höst, om dessa dagar är vackra.

Våt september ger torr oktober, och blåser det nordlig eller ostlig vind på Mikaelidagen, 29 september, blir vintern inte sträng.

Om kommande sommar blir regnig eller inte kan man få en fingervisning om genom att iaktta hur skatorna bygger sina bon på våren. Bygger de då lågt i träden, kan man förvänta sig en vacker sommar, men "när skatan bygger högt med torkan blir det trögt".

Nederbörd och oväder är heller inte långt borta, när solen om aftonen går ner i moln "bäddar under sig" eller "går ner i säck".

Tittar man utåt sjön och ser hur den "lokar vitt" - vita fläckar på vattenet - är vackert väder att emotse, men "lokar sjön svart" - svarta eller mörka fläckar - blir det regn och ostadigt väder.

Ymnig dagg i gräset på morgonen - i synnerhet om daggen ligger länge - ger en solig dag, men faller ingen dagg, eller den försvinner tidigt på morgonen är regn i antågande.

Är morgonen dimmig, och dimman stiger uppåt förestår regn, faller dimman mot marken däremot, blir vädret fint.

Regn är också att vänta, när hundar och katter tuggar på grässtrån, liksom när flugor och mygg är svåra på att sticka.

Då röken ur skorstenen slår ner mot marken, är regn att vänta. "När röken ej ur skorsten vill, så ligger regnet till".

Om gröten gärna vill brännas vid i kastrullen, och fönster och dörrar går trögt i sina karmar, då är regn i faggorna.

Regnet är inte heller långt borta, när svalorna i sin jakt på insekter flyger lågt. Uppehållsväder blir det däremot, när de flyger högt ovan marken.

Mygg som uppträder i stora svärmar på kvällen talar om att följande dag blir torr och solig.

När spindlarna väver sina nät flitigt ute i det fria, blir det stadigt och torrt väder de närmaste dagarna, och arbetar de med näten under regn, blir detta inte långvarigt.

Storm eller kraftig blåst kommer, när fiskmåsar i stort antal flyger inåt land och slår sig ner på låglänta ängar. Stark blåst och storm räcker gärna i tre dagar.

Så avrundar vi med en gammal minnesvers om väder och vind: "Östanvind och käringträta börjar med storm och slutar med väta".

Arne Rosenberg.

Källor: Bondepraktikan, HF:s Årsskrift 1937, Jämten 1966 samt ett antal tidningsurklipp.

• • • • •

När ni vårstädar och eldar på tomten, tänk på att brasorna kan ryka ihop!!

Råd till aktieägare: Nu när solen har gått opp. Sälj !

" PRINSLÖPSET STRÖMS VATTUDAL "

HISTORIK:

Idén till Prinsloppet föddes när Strömsunds kommun lade fram förslag om att ev. nyttja Öjarns skola för kurs och lägerverksamhet.

SVENSKA SKRIDSKÖFÖRBUNDET lät visa stort intresse till denna idé. I ett brev från förbundet, sommaren 1970, uttryckte de sin uppskattning åt det intresse kommunen visat för skridskosporten. Sv.Skr.förbundet beslöt sända en representant till Strömsund, Dir.Gösta Grönberg, för att undersöka möjligheterna, som dess värre visade att de ekonomiska och praktiska förutsättningarna saknades.

Dir. Grönberg lade då fram ett förslag från förbundets Vu, att man borde försöka genomföra ett långlopp på skridskor längs Ströms Vattudal. Det var från början H.K.H.Prins Bertils idé och loppets längd kunde uppgå till 5 mil.

Dir.Grönberg var under sitt besök, i kontakt med härvarande skridskosektion och kommunstyrelsen. Man diskuterade så, att ett sådant långlopp skulle innebära fin propaganda, både för skridskosporten och för orten Strömsund, om det kunde genomföras.

Man beslutade lägga ansvaret för tävlingens genomförande helt på det lokala planet.

Strömsunds kommun lovade ställa sig som ekonomisk garant för en sådan tävling, under förutsättning att Strömsund årligen fick arrangera detta långlopp.

IFK Strömsund skridskosektion sökte sanktion för detta arrangemang och SVENSKA SKRIDSKÖFÖRBUNDET godkände detta och tävlingen skulle medtagas i förbundets tävlingsprogram.

Namnet på tävlingen blev: "PRINSLÖPSET STRÖMS VATTUDAL "H.K.H.Prins Bertil förordade detta namn med motiveringen, att det fick direkt anknytning till orten.

En " PRINSLÖPPSMEDALJ " skapades till en börja så, att Prinsen hos Svenska Skytteförbundet sanktionerade ett lån av deras medalj tills vidare.

Medaljen hade Prinsens vänsterprofil.

Om ett par år senare sanktionerade H.K.H.Prins Bertil en ny medalj, nu med profil till höger och med ensamrätt för IFK STRÖMSUND.

Segrarpriset: med bröstbild av: Skridskoförbundets dåvarande ordförande Sven Låftman i relief på en stor medalj i brons. (Ca.2 kg. i vikt.)

Tävlingens devis fick följande lydelse: "IDRAGONERS SPÅR FÖR VILJA, STYRKA OCH FÖRBÖDRING ".

1971 års tävling söndagen den 28 mars hade 400 deltagare från fem nationer: Norge, Sverige, Finland, Väst-Tyskland och Holland. Publiksiiffrå: 5000 personer.

1972 års tävling: Söndag den 19 mars deltog 650 personer. Det kunde ibland vara stora problem att arrangera en åkbar bana på grund av Vattudalens reglering.

Första incidenten kom inför 1973 års tävling, som fick inställas på grund av det påtalade; 900 personer var då anmälda med tävlingen avlystes av säkerhetsskäl.

Om inte påtalade problem inträffade oberäknat hade säkert tävlingen rönt större och större deltagarantal. Kanske i dag varit en riktig stortävling.

John Westerlund

STRÖMSDRÄKTEN.

Något som är vanligt när många dräktklädda möts, t.ex. vid midsommar, är alla granskande blickar och kommentarer. -Är det där strömsdräkten? Men, det är väl inte rätt förkläde...? -Vad har du för strumpor? -Är inte det där en hamnerdalsdräkt? O.s.v. Det är viktigt att alla är "rätt klädda". Vad är då rätt klädsel"? Vem bestämmer vad som är rätt? Först kan man ta reda på var dräkten kommer ifrån, när den kom och hur.

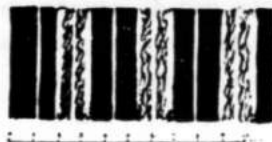
Det vi kallar strömsdräkten har funnits i snart 60 år. Den föddes då den stora dräktinventeringen svepte över landet. Över allt ville man förstås ha sin egen speciella dräkt, och där det aldrig funnits folkligt dräktskick tog man helt sonika och gjorde en egen dräkt i sann nationalromantisk anda.

I början av 30-talet skickade man från länsmuseet ut frågelistor till de "tanter" i socknarna som ansågs kunniga i ämnet, för att samla in all kunskap som fanns om dräktskicket. Representant för Ström var förstas fr. Elise Svensson eller "tant Elise", som hon kallades. Hon har i svaret beskrivit plagg för plagg, hur de såg ut och hur de användes. Tyvärr väldigt kortfattat men ändå intressant läsning. Man börjar förstå att detta faktiskt var dåtidens, 17- till 1800-talets kläder.

Den som höll i dräktinventeringen var Lennart Björkquist. Han var länsantikvarie vid länsmuseet i Östersund och forskade i folkdräkter. Detta resulterade i den 243 sidor långa avhandlingen: "JÄMTLANDS FOLKLIGA KVINNO-DRÄKTER ; studier i den Jämtländska allmogens dräktskick under 1700-talet och 1800-talets första hälft". En intressant bok!

Efter denna inventering fick ett antal damer i uppdrag att för Ströms socken ta fram enhetlig sockendräkt. Dessa genomförde ett jättearbete och kom slutligen fram till en modell med två varianter på kjolrandning, varav den ena enl. hörsägen härrör från en komplett dräkt från Täxan. Den ska ha burits vid ett bröllop.

Alla delar till dräkten är gjorda efter gamla förlagor utom helgdagsförklädet. Detta förkläde, som först såg dagens ljus någon gång i slutet av 30-talet, sägs vara kopia efter en sidenduk som prydde någons piano vid den tiden. Varken "tant Elise" eller Björkquist nämner något som kan likna detta förkläde. Det rostfärgade och grå band som hör till finns det knappast heller någon gammal förlaga till.

2 kjolrandningar och förklädesband.
Övriga bilder efter texten.

"Tant Elise" har lämnat efter sig en samling band till förkläden och strumpeband från olika delar av Ström. Bland dessa finns inget band i dessa klarröda färger. Däremot finns många i lika och liknande mönster; de är alla vita med klarröda mönster. Min teori om bandet är att man ville att färgerna skulle matcha varandra, (vanligt på 1900-talet) och följaktligen tog upp färgerna i det utvalda förklädestyget och vävde efter gammalt mönster.

"Tant Elise" berättar: "Förklädet randades alltid likt kjolen med fyra trådar i bottarna mellan ränderna 1 1/2 aln breda. Veckades i efterveck som möttes på mitten. Ett fem alnar långt hemvävt ylleband i rött och vitt fastsattes och knöts i rosett i vänster sida. Två ändar och två öglor. Förklädet nästan lika långt som kjolen."

Sedan berättar hon om ett rött förkläde med grönt mönster och gula ränder i kanten, som vävdes till högtidsdräkten. Något sådant finns dessvärre ej bevarat. "Hemvävda och randiga på längden brukades. Ävenså av blommiga köptyger:" Blommiga köptyger = tryckta bomullstyger s.k. katten.

Om sidenförkläden skriver hon: "Endast i Gärdnåset, Strand och Öhn användes sandelbruna sidenförkläden med ett litet smalt broderi av ullgarn i kedjesöm och langett-stygn."

Om kjolarna berättar hon exakt, hur breda ränder det ska vara, och att det ska vara svart eller sandelbotten, hon beskriver även hur man ska randa, men också att man randade efter tycke och smak. (D.v.s. inom de givna rammarna som var naturliga då, men vars känsla tyvärr inte finns kvar idag).

Björkquist skriver: "Vid 1700-talets slut undergingo de randiga kjolarna en förändring, i det att ränderna nu blevo smalare. Samtidigt dämpades färgerna ned. Brunt i olika nyanser blev den dominerande färgen vilket gav dräkten ett allvarligare och dystrare utseende."

Det tror han kommer dels från sparsamhetsideérna, som var utmärkande för den tiden, och dels från ståndsdräkternas smalrandiga tyger. Vidare skriver han: "Vid denna tid utbildar sig också inom det nordjämtiska området en speciell randningstyp, som klart skiljer sig från randningarna i de övriga delarna av landskapet." Där syftar han på silkestrådarna i våra kjolar.

Om man sen studerar blusen vi bär med den vackra halsömmen och söker i "Tant Elise" eller Björkquists skrifter, kan man se att båda berättar om särkar och överdelar. Särkarna var sydda i två material, upptill ett finare linne eller bomull. Den slutade strax ovan midjan och var ihopsydd med en nederdel av grovt linne eller hampa. (den visades aldrig = mindre fin) Den nådde strax nedanför knät och kallades överdelssärk. Enbart överdel fanns också men den bars över särken och var oftast finare.

Ponera att den särk som bars till vardags var rätt så enkel och inte alltid så fräsch, (använd natt och dag under en längre tid) då var det nog praktiskt att ha en finare överdel att ta på när man skulle vara fin. För den som inte hade extra överdel fanns det en praktisk lösning med den s.k. bringlappen, en fyrkantig tygbit med broderi, hålsöm eller köpespets och ev. initialer i märkbleck. Den fästes med nålar över bröstet på särken och över den bars livstykke, sjalar och svarttröja. Svarttröjan var en livkort, oftast svart jacka av ylle. I norra Jämtland kallad skocktröja. Även särkärmar doldes under tröjan. Det fanns dom som även hade halvärmar som kunde sticka ut i nederdelen av tröjärmen.

Överdelar finns bevarade i Hammerdal och även på museét, däremot tror jag inte att det finns någon överdelssärk bevarad från Ström, tyvärr, om inte Du som läser detta känner till någon?

Bringlappar finns dels på Hembygdsgården och dels i privat ägo i diverse olika utföranden.

Om vi återgår till den "blus" vi bär till dräkten idag, så är den sydd i ett stycke och slutar mitt på låret. Då kan man ju undra hur det kan komma sig, att den skiljer sig från den traditionella modellen?

Till festtåget vid barnens dag i Strömsund den 5:e augusti 1945, anordnades en stor dräktparad. Den hade jag gärna sett!! Till den paraden vävde man upp och sydde en kopia av den dräkt som fru Anna Nilsson i Texan gifte sig i 1819. Om man sen tillägger att man i andra delar av landet, med liknande dräktplagg, sydde brudsärken i enbart fint linnetyg, så kan man nog anta, att fru Anna Nilssons brudsärk fått vara modell för den vi bär idag.

Kragen är högre och ärmarna är vidare än på de gamla överdelarna. Det kan nog också tyda på att en brudsärk varit modell.

Livstycket som idag är av ylle lika som kjolen fanns förr även i siden, halvsiden och kattun att använda vid olika tillfällen från fjös till kyrka. Där finns tyvärr ej heller så mycket bevarat. Lika är det med sjalarna. Idag använder vi siden vid alla tillfällen. "Tant Elise" berättar om kattunsjalar till vardags och även ylle med kavelfrans. De är tyvärr lite svårare att få tag på idag, men siden finns tack och lov i handeln.

Svarttröjan jag nämnde tidigare var ett ytterplagg man bar till dräkten. Det finns mig veterligt ingen bevarad från Ström, men på läns museet finns det en från Hammerdal som passar lika bra till oss kvinnfolk från Ström. Du undrar säkert hur jag kan påstå det. Jo, vad Lennart Björkquist upptäckte då han gjorde sitt forskningsarbete, var att man i Jämtland aldrig haft sockenindelning inom dräktskicket.

Han ser istället tre tydligt avgränsade dräktområden utifrån tingslag. Det storjämtska området: de centrala, södra och västra delarna av länet. Det östjämtska området: Ragunda tingslag. Det nordjämtska området: Hamnerdals tingslag.

Vi tillhör då förstås det nordjämtska dräktområdet. Det som är typiskt för detta område är den smala randningen med silkestrådar, skärningen på livstycket tillika svarttröjan (lika rygg och skört) och mössan. Mössan är relativt tvär i nacken och har nästan parallella sidor och sen har den typiska framkanten med grund och trång inskärning med liten mittflik (hjärtformad). Mössan är enfärgad och utan broderi. Ungflicksmössan är rosa, den gifta kvinnans är svart medan den ogifta kvinnans är brun eller lila till färgen.

Mössan till strömsdräkten bärs med en spets som ligger rynkad som ett tårtpappersliknande flor mellan mössan och håret. Detta sätt att bära stycke och spets har nog bestämts av 1900-talets hårmode.

På den tiden dräkten bars fick aldrig håret synas, varken i kök eller i kyrka, och bindmössan satt alltid på. T.e.x. en onsdagseftermiddag bar inte frun något stycke med vacker spets på (den var hon rädd om). Hon hade först gjort en hårdknut stramt i nacken, över den satte hon sin bindmössa, och sen knöt hon en huvudduk som en turban kring huvudet, ett s.k. "kringhuveplagg". Knytningen av duken har varierat mellan olika trakter. I Ström knöt man t.e.x. fram på hjässan, och i Storsjötrakten knöt man i nacken. Om du har gamla fotografier därhemma på kvinnor med turban kan du nog se på formen, att det döljer sig en bindmössa därunder. Detta förekom även sedan klänningen tagits i bruk.

När hon sedan skulle vara fin, placerades stycket på huvudet före mössan tätt slutande kring hjässan. Spetsen skulle dölja håret och bilda två svaga bågar mot mitten, där de möttes i en hårt sammanpressad veckning vid mittspetsen av mössan. Utomhus, t.e.x. på väg till kyrkan, hade hon en klut över huvudet som skydd.

Grunden i denna klädsel var det man gick klädd i dagligen. D.v.s. särk, kjol, livstycke, bindmössa, förkläde och sjal. Vad som ändrades vid högtid, helg eller arbete var förkläde, livstycke, mösstycke och sjalar. Hade man både en sliten gammal kjol och en ny, fick nog den gamla duga till vardags. (Vanligt i bouppteckningar). Sen fanns det också de som hade råd med både svarta kjolar och klänningar utöver de randiga att variera med.

Tyg och kvinnor ska man inte välja i eldsljus. (Italienskt ordspråk)
Vackra kvinnor är fort klädda. (Engelskt ordspråk)

Vad man bar vid arbetet på åkrarna o.dyl. kan man också få läsa om. I Ström hade man på myrslåttern en lång skördesärk av hampväv, ibland med smala bruna ränder, en hilka av stry, och näverskor. Någon randig särk finns inte bevarad vad jag vet, men i Hammerdal finns det en gammal grov linnesärk från 1700-talet bevarad.

Hilka är en sorts huva med krage som knöts under hakan. En sådan finns på läns museets textilutställning; den kommer från Hammerdal.

Någon kjol nämns inte, och det sägs att den inte förekom på slåttern i äldre tid, speciellt inte i myrslåttern.

Angående vardagsplagg berättar "tant Elise" att man i gamla tider randade kjolarna med hampgarn till vardags och färgat lingarn till söndagsdräkt.

Inom ungdomsringen har man gjort en "skördedräkt" som är väldigt fin. Den består av särk i grovt linne och en kjol av grå vadmal. Förklädet är också av linne och en klut pryder hjässan. Tyvärr finns det inga belägg för att man använt grå vadmal i kjolar, men visst är dräkten ett trevligt komplement till den annars högtidliga klädseln.

Om skor berättar "tant Elise" att man, förutom svarta skor med spännen till fint, till vardags bar näverskor och kängor på sommaren och bäck-sömskor, tussar och lappskor på vintern. Har du ett par "lapptussar" på vinden, så vet du nu vad du kan ha dem till!

Till högtidsdräkten bar man, enligt "tant Elise", högröda strumpor i slätstickning, slätstickade vita till helgdags. Vardagsstrumporna var grå eller mönsterstickade i röd och svart "krusbindning".

Ja, jag skulle kunna skriva mycket mer för det är intressant, men det har redan blivit mycket mer än jag tänkte från början.

Jag vill bara lägga till en sak som kan vara värt att tänka på:

Tänk dig att förflyttas till Gregorimarknaden 1807 i Östersund. Folk har kommit in från hela länet, Tröndelag och kanske även från Sundsvall för att göra affärer. Där står du mitt i vimlet och kan tydligt se vilka som kommer från Norge och Sundsvall. Du ser även vilka som kommer från Östjämtland, storsjöbygden och förstås vilka som kom från de norra delarna av länet, men det skulle nog bli väldigt svårt för dig, att bland alla dessa främmande människor urskilja vem som kom från Aspås, Lit eller Ström. Detta för att man i de olika områdena anammat modet från olika tider och några sockendrakter fanns inte vid den tiden.

Tillbaka där jag började; vad är egentligen rätt eller fel?; vem bestämmer hur man ska se ut och hur man ska klä sig i dräkt? Inte vet jag.

Den som tycker att strömsdräkten är fin och vill bära den, enligt 1935-års snitt, måste ha rätten att vara fin i den. Samtidigt som det kan vara roligt för andra att gå ett steg längre och försöka finna ut hur ens mormors mormor var klädd och klä sig därefter. Det finns inget i Svea rikes lag som säger, hur man ska klä sig i dräkt. Däremot finns en del bra rekommendationer att rätta sig efter, sen må var och en klä sig efter egen övertygelse. Så alla ni kvinnor som läser detta: låt oss mötas "dräktiga" och vackra i sommarsolen utan kritiska kommentarer, de behövs inte. Det är huvudsaken att man vet vad man bär och varför!!

Som ni förstått ligger dräkten mig varmt om hjärtat, och kanske du som läser kommit på att just hos dig finns något eller några plagg som kan vara gamla dräktdelar. Är det så, skulle jag bli jätteglad om du ville kontakta mig, så att jag kunde få tillfälle att komma och se det du har. Det gör inget om det är "dyngigt" eller "slarvigt", för allt är av intress!

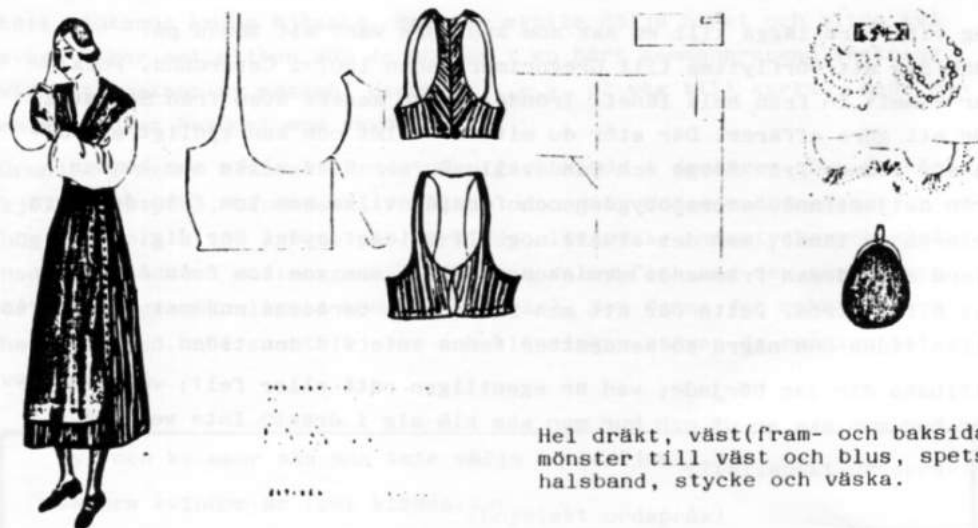
Tyvärr har jag inte nämnt något om manskläder för jag vet så lite om det, men jag är självklart intresserad av sånt också. Min adress finns hos Ingrid i kansliet.

Ingrid Jonsson

Källor: Elise Svenssons svar på frågelistan från 1934.

"Jämtlands folkliga kvinnodräkter" av Lennart Björkquist.

Ett antal föreläsningar inom studiecirkel om folkdräkter. (17-1800-tal)
Bouppteckningar från Ström med omnejd, tidigt 1800-tal, på landsarkivet.
Några givande samtal med Kicki Kirvall på läns museet (en mycket kunnig kvinna!)

Hel dräkt, väst (fram- och baksida),
mönster till väst och blus, spets,
halsband, stycke och väska.

Gammalt svart

öfiffta Rist

(Nils Månsson Mandelgren)

MISSUPPFATTNING MED POÄNGER.

Kyrkoherden var uppsyningsman i skolan och bevistade examen som sådan. En del av examensfrågorna behandlade religion och läraren ställde frågan om vem som var skyldig till att Jerikos murar föll. Alla satt tysta i salen utom Kalle som viftade och ville svara. Jag vet inte, säger Kalle, men det var inte jag.

Kyrkoherden tyckte att Kalles svar blev ganska roligt, och när kyrkorådet hade sammanträde senare i veckan berättade kyrkoherden den roliga historien från examen. I kyrkorådet fanns Kalles pappa som ledamot, och när han fick höra historien med Kalle, säger han: -Nog är Kalle ganska vidlyftig, men ljuger gör han inte. Har han sagt att han inte är skyldig, då är han inte orsak till att murarna föll.

Kyrkoherden var även ledamot av kommunstyrelsen, och där berättar han om händelsen på examen och i kyrkorådet. Då säger kommunstyrelsens ordförande: -Jag känner till den där familjen. När dom säger att dom är oskyldiga, så har dom kanske rätt, men en sak vet jag bestämt! Det blir kommun som till sist får betala kalaset.

Sigvard Mårtensson.

SA HADE HON DET - NYLÄRARINNAN I STRÖM FÖR 75 ÅR SEDAN...

Märta Eijde 1884 - 1961 är ett känt namn för många strömsundsbor. Hon var i många år lärare i Ström och ungefär 500 barn fick sin första undervisning av henne.

Kring 1960 började hon teckna ned sina minnen från sin lärargärning. Hennes dotter Hedvig Eriksson, f.d. speciallärare i Strömsund, lät för rätt många år sedan LT ta del av anteckningarna och skriva artikeln, som nu presenteras bladets läsare. Ni som redan läst i tidningen har säkert inget emot att läsa den ännu en gång.

Hösten 1904 anställdes jag som lärarinna vid Espnäs-Alavattnets flyttande småskola. Jag hade då ej fyllt 20 år. Lästiden 36,5 veckor fördelades så, att Alavattnet fick 11-12 veckor efter nyåret och Espnäs hela den övriga tiden.

Intagning av nybörjare skedde varje år, och sedan fortsatte barnen i skolan år efter år till det året, då de skulle konfirmeras. Då måste de gå i Strömsunds folkskola under höstterminen för att få avgångsbetyg från folkskola. Det var ju bara småskolan hemma i byn.

En del barn gick endast två veckor hos folkskolläraren för att få betyget.

VÄGGFASTA BÄNKAR.

I Espnäs fanns ett gammalt skolhus, som låg vackert till vid skogsbrynet i en backslutning. Skolsalen var stor och ljus med två fönster vardera på tre av väggarna. Innanfönster saknades.

Runt om i skolsalen var det väggfasta bänkar, och mitt på golvet stod långa skolbänkar utan ryggstöd med plats för fem eller sex barn i var bänk.

Vid ena kortväggen stod katedern - en mycket upphöjd plats för lärarinnan, som när hon satt där hade huvudet i närheten av taket. Katedern var bra med sina lådor och fack, om den bara hade stått i nivå med skolbarnen, eller om den åtminstone haft högst ett trappsteg.

Kapprum fanns inte, utan vi satte upp spikar för kläderna, en spik för varje barn med flickorna på den ena sidan om dörren och pojkarna på den andra. Under den väggfasta bänken placerades matsäckskorgarna. Så gott som alla barnen måste sitta i skolsalen och äta matsäck, ty de hade lång väg att gå till skolan.

STÄDADE SJÄLVA.

Skolstäderska fanns inte. Städningen skulle barnen sköta om - under lärarinnans tillsyn. Att det blev den sistnämnda, som fick göra det mesta, kan man lätt förstå. På hösten, då det var nästan mörkt, då skolan var slut för dagen, hade jag inte hjärta att låta småttingarna stanna för att städa i fotogenlampljus och sedan gå lång väg hem i kolmörker. Då brukade jag låta dem gå hem genast, och själv städade jag i deras ställe.

Skurningen utfördes turvis av folket i byn. Det var byns skola och bönderna som skulle hålla skurning och ved. De turades om att skjutsa dit sina vedlass, och det gjorde de ordentligt. Jag behövde aldrig vara utan ved - fast nog hände det, att den inte var så torr ibland. Men då var det att torka den först och elda den sedan.

Det hörde till lärarinnans uppgift att elda i skolsalen. Vid femtiden på morgonen fick man gå upp och fyra på i kaminen för att få någorlunda varmt, tills barnen kom.

De nio år jag tjänstgjorde i Espnäs, skötte jag hela tiden eldningen och hade ansvaret för att städningen skulle bli ordentligt gjord - utan någon ersättning. Men man var inte bortskämd i fråga om ersättning på den tiden. Lärarinnebanan var knappast eftersökt för lönens skull. Första terminen hade jag lön efter 350 kronor för år räknat. Min första avlöning utgjordes av 20 kr kontant och 1 liter fotogen. På nyåret 1905 blev lönen höjd till 400 kr per år, och då hade man glädjen att få lyfta en hel hundralapp varje kvartal - en stor summa för den, som inte var van så mycket.

BARA TVÅ ELEVER.

Den 15 september skulle höstterminen börja, och då var jag lyckligt och väl installerad i min lilla bostad i skolhuset. Jag ringde in, då var klockan tio, och in kom två små parvlar. Det var en liten knubbig, mörkhårig pojke, som knappast varit inom skolans väggar förut, och så en ännu mindre, mycket späd, med kloka ögon - och puckel på ryggen.

Nu fick jag lösning på en sak, som förbryllat mig. I skolsalen stod nämligen något, som såg ut som en hög småbarnsstol med bräde för leksaker. Den lille gossen skulle sitta i den, och en kudde som låg där skulle han ha bakom ryggen. Han kunde ju inte sätta sig i stolen själv, utan varje gång han kom in, skulle jag lyfta upp honom och fästa bordet, som hörde till, och när han skulle gå ut, måste jag lösgöra bordet och lyfta ner honom. Det var en mycket begåvad pojke, som gått i skolan ett år förut.

Men skulle det inte komma flera elever? Jag väntade, men inga kom. Då jag frågade de två, om de kände några, som skulle gå i skolan, fick jag höra, att de hade syskon, men dessa skulle inte börja skolan förrän efter Mikaeli - om två veckor alltså. Jag antecknade de två, pratade med dem en stund och lät dem gå hem den dagen. Nästa dag skulle de komma tillbaka kl nio. Lästiden per dag räckte från nio till tre med en timmes middagsrast mellan tolv och ett. Lördagarna var fria.

VARFÖR KOM DE INTE?

Då barnen gått, måste jag ut i byn för att besöka föräldrar och höra, hur det varit fatt, då inte barnen kom till skolan. Jag fick då veta, att de brukade behålla barnen hemma till Mikaelimåndag. Då skulle de komma. Nu skulle de "geta" boskapen, plocka bär, hacka potatis, se om småsyskon och jag vet inte allt vad de skulle göra.

Jag visste inte, hur jag skulle bära mig åt, jag som inte föreställt mig annat än att alla skulle börja första dagen, och ambitiös och ivrig som jag var att få omsätta mina färska seminariekunskaper i praktiken. Jag fick lov att ringa till prosten och fråga honom, hur jag skulle göra. (Tur att det fanns telefon i Espnäs). Prosten blev inte förvånad. "Jag känner till det där" sa han, "och jag tror inte, det går ändra dem". Jag blev uppmanad att läsa med de två i två timmar om dagen, medan vi väntade på de andra. Mikaelimåndag kom 16 barn i ålder sju till tolv år. Då blev det fullt upp att göra.

Ännu flera barn skulle ha kommit, men de uteblev helt enkelt. Det var föräldrarnas fel. De tyckte inte, att det spelade någon roll, om deras barn var hemma från skolan någon termin då och då. Vid elva, tolv och tretton år kunde man göra mycket nytta hemma.

INTE MYCKET STÖD.

"Jag tror inte det går att ändra dem" hade "skolchefen" sagt, när det var fråga om att börja i rätt tid. Hos honom hade jag inte mycket stöd att vänta nu heller, då det var fråga om att skolka en hel termin. "Hoppas att det blir bättre med tiden", tänkte jag och försökte finna mig i det oundvikliga.

Som skoltiden nu var indelad, kom två av de tre terminerna på Espnäs. Det dumma med detta var att då var det två tillfällen för nyintagning i skolan under året. Somliga föräldrar sa, att det är bäst att börja skolan på hösten. Andra sa det är bättre om våren, och prosten sa, att de får börja när de vill. Jag fick nybörjare tre gånger om året på det sättet. Det tänkte ingen på.

FÖRET AVGJORDE.

Den 7 januari kom turen till Alavattnet att få sin lilla del av skolåret: tio, tolv eller i bästa fall tretton veckor. Det var föret, som avgjorde, när man skulle avbryta lästiden och flytta tillbaka till Espnäs. Alavattnet var en mycket isolerad by. Det saknades både landsväg, telefon och ordnad postgång.

Så länge vinterföret räckte, hade man väg över myrar och småsjöar, och då kunde man åka släde. Men på sommaren fick man gå, och det man skulle ha med sig, fick man bära på ryggen. Tur att jag inte behövde tjänstgöra där annat än på vintern.

VANTARNA PÅ.

Alavattnet hade inget skolhus, utan bönderna turades om att hålla rum för skolan och lärarinnan. Som skolsal användes sommarstugan. Den var ju ledig om vintern; på hösten, när det började bli kallt, flyttade familjen in i den varma vinterbonade storstugan. Ingen tänkte på att det dyrbaraste de hade - barnen - skulle fara illa i den dragiga och kalla sommarstugan.

Många gånger, när det var kallt, satt vi skolan med ytterkläderna på, hade lapptussar på fötterna och vantar på händerna. Lärarinnan bodde i något litet rum på gården, nödtorftigt möblerat. En gång under terminen bjöds på kyrkskjuts till Strömsund av den bonde, som var i tur att hålla skolrummet.

Här slutar tyvärr anteckningarna.

Efter de nio åren vid Espnäs-Alavattnets flyttande småskola tjänstgjorde Märta Eijde vid Strömsunds småskola från 1913 till pensioneringen år 1945.

På kortet, från 1904, ses Märta Eijde i mitten med systrarna Alice till vänster och Anna till höger.

Föräldrarna var skräddaren Jens Roos, Näset, och hans hustru Märet, född Mårtensdotter.

På fotot ovan, insänt av Anna Berta Arninge, född Forsberg, ses några av Flatas söta flickor året 1936. Man har samlats till födelsedagskalas hos Berta Forsberg, flickan som gör honnör. De övriga identifierbara flickorna är från vänster: Birgit Forsberg, Rut ?, Inga Sundberg, Rose Hemmingsson, Inegård Johansson, Gun Olsson, Karin Vikström, Lillian Lundholm och Mary Hemmingsson.

Redaktionen tackar för kort och hälsningar.

Ny småskrift.

Johan Mattsson: Ströms Vattudals utlopp och gamla Ramselevägen.

Utgivare: Ströms HF 1993

Pris 30:-

Finns på kansliet.

Medlemmar i
HEMBYGDSFÖRENINGEN

Försök värva en
medlem var !!

Frivilligarbetare
på HG.
Vi hoppas på Din
medhjälp även
denna sommar.
Hjälp behövs även
med slöjdmässan.
Anmäl Dig gärna
till kansliet.

LOTTERIET.

Gåvor av alla de
slag tas emot med
tacksamhet.
Ingen gåva är för
ringa eller obetyd-
lig.

PRYLAR OCH
FINALER
till HF loppmark-
nad. Leta i Dina
förråd och göms-
len!

STRÖMSBONADEN
på väv av Paul
Sahlin kostar
550:-
En uppskattad
present.

Föreningens
Hembygdsfond
vid minnes- och
högtidsdagar.
Postgiro 243 30 3.

STRÖMSBOKEN

Vår lokala historiebok med bilder från ett svunnet Ström. De två se-
naste årsböckerna kostar 95:- för medlem och 105:- för icke medlem.
Tidigare årgångar fås för 40:- per ex., hela serien 700:-.

SLÄKTBÖCKERNA

från åren 1944-1972 om byar och gårdar i Ström finns ibegränsad upp-
laga. Priset är 25:- per exemplar.

KANSLIET

är öppet måndag - fredag kl. 08 - 12. Sommartid, 15/6 - 15/8 öppet
10 - 14.

FÅR VI - ELLER FÅR VI LÅNA Dina 30- och 40- talskort för reprodu-
cering?!

